

**ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДОБРАЖЕННЯ ВІДНОШЕНЬ ЛЮДИНА:
КВІТКА В ПОЛЬСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ
(зіставлення анкетних і лексикографічних відомостей)**

Лідія Непоп-Айдачич (Київ)

Абстракт:

Автор аналізує польський мовний образ квітів, вивчаючи відношення людина: квітка, відображені в анкетах, та зіставляє їх із відомостями про ці відношення, наявними у лексикографічних джерелах. У статті використано матеріали анкетування, проведеного серед студентів Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні, та Універсального словника польської мови за редакцією С. Дубіша.

Ключові слова: етнолінгвістика, мовна картина світу, польський мовний образ квітки, анкетні відомості, лексикографічні джерела

**About Reflexion of Relations Person : Flower in the Polish Linguistic World View
(Comparison of the Questionnaires' and Lexicographical Data)**

Abstract:

The author analyzes the Polish linguistic image of flowers by studying relations person: flower, reflected in questionnaires, and compares them with information about such connections reflected in lexicographical sources. The article uses data of questionnaire poll among students of Maria Curie-Skłodowska University in Lublin and of Universal Dictionary of Polish language edited by S. Dubisz.

Key words: Ethnolinguistics, linguistic world view, Polish linguistic image of flower, data of questionnaires, lexicographical sources

**К вопросу об отражении отношений человек : цветок в польской языковой
картине мира (сопоставление анкетных и лексикографических данных)**

Абстракт:

Автор анализирует польский языковой образ цветов, изучая отношения человек: цветок, отраженные в анкетах, и сопоставляет их с данными об этих отношениях, представленными в лексикографических источниках. В статье использованы материалы анкетирования, проведенного среди студентов Университета Марии Склодовской-Кюри в Люблине, и данные Универсального словаря польского языка под редакцией С. Дубиша.

Ключевые слова: этнолингвистика, языковая картина мира, польский языковой образ цветка, анкетные данные, лексикографические источники

Відтворення мовної картини світу належить до найважливіших завдань етнолінгвістики – однієї з найактуальніших галузей сучасного мовознавства. Вивчення мовної картини світу певного етносу передбачає дослідження та опис мовних образів певних її складових, однією з яких, без сумніву, є квіти. Окремі риси польського мовного образу деяких рослин у загальнослов'янському контексті представлено в етнолінгвістичному словнику «Слов'янські старожитності» [Славянские древности 1995–2012]. Третій том «Словника народних стереотипів і символів» [Słownik stereotypów i symboli ludowych 1996–2012], робота над яким здійснюється в Любліні під керівництвом Є. Бартмінського та С. Небжеговської-Бартмінської, буде повністю присвячений рослинам. У зазначених працях наявні відомості про квіти, польський мовний образ яких є об'єктом наших наукових інтересів. У розвідках Є. Бартмінського й С. Небжеговської [Bartmiński 1993: 269–275; Bartmiński, Niebrzegowska 1998: 211–224], Н. І. Панасенко [Панасенко 2010], К. Пастусяк [Pastusiak 2007], Д. Пекарчик [Piekarczyk 2004], К. Щесняк [Szczęśniak 2008], В. Б. Колосової [Колосова 2009], у спеціальних випусках журналів «Коди слов'янських культур» [Кодови словенских култура 1996], «Мова та культура» [Język a kultura 2001] також розміщено інформацію про результати розробок учених у галузі етнолінгвістичного вивчення мовного образу рослин. Проте вичерпного опису польського мовного образу квітів на сьогодні здійснено ще не було.

В одній зі своїх попередніх розвідок [Непоп-Айдачич 2011: 136–142] ми досліджували питання відношень *людина : квітка* на матеріалі даних Універсального словника польської мови за ред. С. Дубіша [УСПМ]. У запропонованій праці розглянемо ці відношення на матеріалі анкетних відомостей та зіставимо результати із отриманими раніше.

Анкетування було проведено в жовтні 2009 р. серед 109 студентів факультету гуманітарних наук Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні (48 анкет), Радомі (47), Білгораї (14), за сприяння С. Небжеговської-Бартмінської, М. Бжозовської, Й. Шадури та ін. співробітників відділу текстології та граматики сучасної польської мови Університету імені Марії Склодовської-Кюрі, за що висловлюємо їм щиро вдячність.

Запропонована нами анкета містила питання як відкритого, так і закритого типу. Однією з її складових було прохання укласти 3 речення про квітку. Загалом респондентами було створено 308 речень, деякі з них не містили лексеми *kwiat* ('квітка'), але були присвячені описові її властивостей (25) (тут і далі: у дужках наводимо кількість речень, у яких зафіксовано обстежуване явище). 5 речень представляли роздуми інформаторів або гру слів, що спирається на омонімічні із назвою квітки слова (напр.: *bez* ('бузок') – *bez* ('без')) і под., тому вони не будуть предметом нашого розгляду.

Відношення *людина* : *квітка* в анкетних матеріалах описані респондентами широко та багатоаспектно.

1 В утворених польськими студентами реченнях зафіксовано напрямок проектування від *людини* до *квітки*.

1.1 Квітку представлено як віддзеркалення людини загалом чи жінки зокрема (3):

Kwiat to roślina, która jest delikatnym odzwierciedleniem człowieka („Квітка – це рослина, яка є ніжним віддзеркаленням людини”);

Jest piękny i delikatny, może odzwierciedlać kobietę („Вона красива й ніжна, може віддзеркалювати жінку”);

Ich piękno odzwierciedla naturalny dziewczęcy urok („Їхня краса віддзеркалює природну дівочу чарівність”).

При цьому в першому висловлюванні підкреслюється, що квітка – це *ніжне* віддзеркалення людини, а в другому й третьому наголошується, що квітка може бути віддзеркаленням жінки саме завдяки тому, що обидві є красивими й ніжними.

1.2 Краса квітки порівнюється респондентами із вродою жінки (1):

Kwiat jest piękny tak jak kobieta („Квітка красива так само, як жінка”).

Водночас підкреслюється така риса людської й квіткової краси, як швидкоплинність (1):

Piękno kwiatu nie jest trwale i przemija podobnie jak ludzka uroda („Краса квітки нетривала й минає так, як людська врода”).

УСПМ не містить відомостей, що підтверджували б такий напрямок зіставлення властивостей людини й квітки.

1.3 Польські студенти наділяють квіти людськими якостями. Вони стверджують, що в кожній квітці є своя душа (1).

Uważam, że każdy kwiat posiada swoją duszę („Я вважаю, що кожна квітка має свою душу”).

Це явище теж не засвідчено в Універсальному словнику.

1.4 Квітка в уявленнях польських студентів підноситься до рангу людини, стаючи її другом (2):

Kwiat rosnąc w naszym mieszkaniu staje się naszym przyjacielem („Квітка, зростаючи в нашій оселі, стає нашим другом”);

Kwiaty są najlepszym przyjacielem kobiety („Квіти – найкращі друзі жінки”).

2 У наведених в анкетах реченнях засвідчено також закріпленій у свідомості польських студентів протилежний описаному вище напрямок здійснюваних проєкцій: від *квітки* до *людини*. Спостерігаємо це явище в таких випадках.

2.1 Людину загалом (1) і жінку зокрема (2) порівнюють або ототожнюють із квіткою:

Człowiek jest jak wzrastający kwiat (,Людина ніби квітка, яка зростає‘).
Kobieta najpiękniejszy kwiat (,Жінка – найпрекрасніша квітка‘);
Kobieta jest jak kwiat, pączek to zaledwie początek cudów (,Жінка як квітка, бутон – це лише початок див‘).

2.2 Людську (1) / жіночу (6) вроду, посмішку порівнюють із квіткою:
Delikatny uśmiech jak płatki kwiatu wiśni (,Ніжна посмішка, як пелюстки квітки вишні‘);

Twoja uroda rozkwita niczym kwiat na wiosnę (,Твоя врода розквітає, як квітка навесні‘);

Jesteś piękna jak kwiat (,Ти красива, як квітка‘);

Jesteś piękna jak kwiatuśzek (,Ти красива, як квіточка‘);

Jesteś śliczna jak kwiat (,Ти гарна, як квітка‘);

Kobieta jest jak piękny kwiat, który rozkwita u boku mężczyzny (,Жінка, як гарна квітка, що розквітає поряд із чоловіком‘);

Ona była piękna jak róży kwiat (,Вона була красива, як квітка троянди‘).

Як видно, такий зворот використовується як при описі певної особи, так і при безпосередньому звертанні до неї.

Процеси метафоризації та взаємного перенесення ознак та властивостей квітки й жінки уможливили активне використання в польських фольклорних текстах звертання до молодої особи (найчастіше дівчини) за допомогою форми *Kwiecie!* (,квітко!‘), що фіксує УСПМ [УСПМ].

2.3 Запах жінки порівнюється з ароматом квітки (1):

Zapach tej kobiety przypomina mi różę (,Запах цієї жінки нагадує мені троянду‘).

2.4 Назва квітки троянди використовується в якості жіночого імені (1):

Róża to pięknie pachnący, jak wino czerwony kwiat, ale też imię jakiejś kobiety (,Троянда – це червона, як вино, квітка із гарним запахом, а також ім'я якоїсь жінки‘).

3 Відношення *людина* : *квітка* вербалізуються на рівні використання спільних лексем. Це насамперед дієслова на позначення етапів життєдіяльності людини й квітки (3), а також іменник на позначення такої ознаки, як промовистість, здатність виражати людські почуття й емоції.

Kwiat rozkwita tak jak my rozkwitamy i więdnie tak jak my więdniemy (,Квітка розквітає так, як ми розквітаємо, і в'яне так, як ми в'янемо‘). Наведене речення підкреслює закріплені у підсвідомості респондента напрямки проектування відношень від людини до квітки, незважаючи на те, що вживання дієслів *rozkwitać* (,розквітати‘), *więdnąć* (,в'янути‘) вказує, що первісне перенесення відбувалося в зворотньому напрямку, адже це саме квітам притаманні зазначені етапи життєвого циклу. А мовець спроектував їх на людські, зміщуючи в реченні словесними акцентами напрямки відношень.

Найкращий етап людського життя називають розквітом сил, цвітом літ, що відображає перенесення розуміння періоду цвітіння рослин як найважливішого, найпрекраснішого періоду життя рослин на найкращий відрізок життя людини (1), [УСПМ]:

W kwiecie wieku kobiety pięknieją (,У цвіті літ жінки красивішають‘).

Obumarłe kwiaty były jedynym wspomnieniem po nim (,Померлі квіти були єдиною згадкою про нього‘). У цьому випадку йдеться про лексему *obumarłe* (,померлі, відмерлі, мертві‘), похідну від дієслова *obumierać < umierać* (,помирати‘), уживану щодо завершення життя людини. Ймовірно, респондент хотів підкреслити цей зв'язок, а також наголосити на процесуальності, визначаючи таким чином у своїй свідомості напрямок відношень від *людини* до *квітки*.

Наділення квітів здатністю виражати людські почуття й емоції відбито в іменникові *język* (,мова‘), який називає людську властивість, перенесену на квіти:

język (укр. *мова*) ... ○ *Język barw, kwiatów* (,мова кольорів, квітів‘) [УСПМ].

4 Відношення *людина* : *квітка* виявляються у площині вербалізованого акціонального концептуального коду, тобто на рівні формулювання речень, в яких називаються дії, спрямовані на квіти.

4.1 Люди вирощують (5) квіти, доглядають їх (3), поливають (2), тримають (1), дбають про них (1), напр.:

Moja babcia hoduje w ogródku piękne kwiaty (,Моя бабуся вирощує в садку красиві квіти‘);

Każdego wiosennego poranka pielęgnuje swe kwiaty w ogrodzie (,Кожного весняного ранку вона доглядає свої квіти в саду‘);

Nigdy nie zapomnij go podlać (,Ніколи не забувай її поливати‘);

Kwiaty trzyma się wazonie lub donicy (,Квіти тримають у вазі або у вазоні‘);

Kwiaty należy pielęgnować i dbać o nie (,Квіти слід доглядати й дбати про них‘).

В УСПМ представлено такі словникові статті, в яких уміщено лексему *kwiat* (,квітка‘):

sadzić (укр. *садити*) ... ○ *Sadzić kwiaty, pomidory, ziemniaki* [УСПМ] (,Садити квіти, помідори, картоплю‘);

dbać (укр. *дбати*) ... ○ *Dbać o chorego, o dzieci, o kwiaty, o zwierzęta* [УСПМ] (,Дбати про хворого, про квіти, про тварин‘);

opiekować się (укр. *піклуватися*) ... ○ *Opiekować się kwiatami, ogrodem, zwierzętami* [УСПМ] (,Піклуватися про квіти, сад, тварин‘);

pielęgnować (укр. *доглядати*) ... ○ *Pielęgnować kwiaty na balkonie* [УСПМ] (,Доглядати квіти на балконі‘).

4.2 Людина збирає, зриває або зрізає квіти (6), керуючись бажанням мати їх у себе, напр.: *Na łące można nazbierać wiele kwiatów* („На лузі можна назбирати багато квітів“).

Ця дія представлена також в УСПМ:

zerwać – zrywać (укр. *зірвати – зривати*) ... ○ *Zrywać kwiaty* [УСПМ] („Зривати квіти“).

Проте таким чином скорочується життя квітів (1): *Nie powinno się ścinać kwiatów, aby nie skracać ich życie* („Не треба зрізати квітів, щоб не скорочувати їх життя“).

4.3 Прагнучи поділитися красою з іншими, квіти дарують а) діти й онуки мамі, бабусі (7), тату (1); б) чоловік – жінці (29); в) жінка – чоловікові (1), напр.:

Mama dostała kwiaty na urodziny („Мама отримала квіти на день народження“);

Jasio dał swojej mamie różę na urodziny („Ясь подарував своїй мамі на день народження троянду“);

Kwiaty są i dla mamy i dla taty („Є квіти і для мамі, і для тата“);

Kwiaty są najpiękniejszym prezentem, jaki mężczyzna może dać kobiecie („Квіти – найкрасивіший подарунок, який може зробити чоловік жінці“);

Kwiaty są pożądanym przez kobietę dodatkiem do prezentu od mężczyzny („Квіти – бажаний жінкою додаток до подарунка від чоловіка“);

Moja współlokutorka uważa, że kobiety też mogłyby obdarować swego partnera kwiatem, że nie tylko mężczyzna ma prawo wręczać kwiaty („Моя сусідка вважає, що жінки теж могли б дарувати своєму партнерові квіти, що не тільки чоловік має право вручати квіти“).

4.4 Із даруванням квітів тісно пов'язані процеси їх купівлі (7), а відповідно, продажу, а також виготовлення букетів (7), напр.:

Kwiaty są bardzo często kupowane dla pań („Квіти дуже часто купують для жінок“);

Na urodziny dostałam ogromny bukiet kwiatów („На день народження я отримала величезний букет квітів“).

На відміну від УСПМ, в анкетах не представлені назви дій та процесів вирощування квітів, їх продажу, виготовлення штучних квітів, а також їх виконавців (ані нейтральні, ані негативно забарвлені), напр.: **kwiaciarstwo** (укр. *квітницарство*); **kwiaciarz** (укр. *квітничар*); **kwiaciarka** (укр. *квітничка*); **sprzedawczyni** (укр. *продавиця*) ... ○ *Sprzedawczyni kwiatów* („продавиця квітів“); **badylarz** (укр. *зневажливо квітничар*); **badylarstwo** (укр. *зневажливо квітницарство*) [УСПМ].

4.5 Зрізані квіти люди ставлять у воду (3), іноді засушують (1), напр.:

Kwiaty zostały ścięte i włożone do wazonu („Квіти зрізали і поставили у вазу“);

Zasuszone kwiaty przypominają mile chwile (,Засушені квіти нагадують приємні миттєвості‘).

Останній процес фіксується також у словниках:

zasuszyć – **zasuszać** (укр. *засушити* – *засушувати*) ... ○ *Zasuszyć liść, kwiat* [УСПМ] (,Засушити листок, квітку‘).

Турбота про красу квітів настільки важлива для людини, що посуд для їх збереження, вирощування, поливання отримав окремі назви. Присвячені його різновидам лексикографічні статті УСПМ містять згадки про квіти як у дефініціях, так і в прикладах, напр.: **wazon** (укр. *ваза*); **flakon** (укр. *ваза*); **konewka** (укр. *лійка*) [УСПМ].

4.6 Люди кладуть квіти на могилу померлих (2), вшановуючи їхню пам’ять, напр.:

Składając kwiat np. na nagrobku, oddajemy cześć osobie zmarłej i okazujemy, że o niej pamiętamy (,Кладучи квітку, напр., на могилу, ми віддаємо честь померлій особі та показуємо, що ми про неї пам’ятаємо‘).

4.7 Квіти є об’єктом зорового сприйняття, отож люди дивляться на них, бачать їх (8), напр.:

Kiedy patrzę na niego marzy mi się wiosna (,Коли я на неї дивлюся, я мрію про весну‘);

Zawsze wtedy stawiam je nad łóżkiem i mogę patrzeć na nie cały czas (,Тоді я завжди ставлю їх над ліжком і можу дивитися на них постійно‘).

4.8 Людина відчуває запах квітів, нюхаючи їх (2), напр.:

Zawsze kiedy wąchamy kwiaty i myślimy o nich, to zawsze pozytywnie (,Завжди, коли ми нюхаємо квіти і думаємо про них, то думаємо завжди позитивно‘).

Відношення *людина* : *квітка* у світлі впливу квітів на людину відображені в УСПМ на рівні прикладів у лексикографічних статтях, присвячених дієсловам (*wdychać* (,вдихати‘), *chłonać* (,поглинати‘), *wąchać* (,нюхати‘), *rozkoszować się* (,насолоджуватися, розкошувати‘), *delektować się* (,насолоджуватися‘), *sycić się* (,поглинати‘), *kichać* (,чихати‘) та ін. [УСПМ]), іменникам (*zapach* (,запах‘), *woń* (,аромат‘), *wonność* (,аромат‘), *aromat* (,аромат‘), *bukiet* (,букет, запах‘) [УСПМ]), прикметникам (*wonny* (,ароматний‘), *bezwonny* (,без запаху‘) [УСПМ]), дієприкметникам (*pachnący* (,запашний‘), *upajający* (,такий, яким впиваються‘), *odurzający* (,такий, що дурманить‘), *drażniący* (,такий, що дратує‘) [УСПМ]). Детальніше про це ми писали в одній зі своїх попередніх праць [Непоп-Айдачич 2009: 120–126].

4.9 Із переліченими вище діями пов’язані процеси й стани людини, що належать до сфери її ментальної, психічної та емотивно-волітвної діяльності.

Отож, люди люблять (9) квіти, обожають (4) їх, а також (не) люблять їхній запах (3), напр.:

Kocham kwiaty, bo są piękne i pachnące (,Я люблю квіти, бо вони красиві й запашні‘);

Uwielbiam żonkile (,Я обожаю нарциси‘);

Wiele osób lubi jak pachnie (,Багато людей любить, як вона пахне‘).

Любов людини до квітів зафіксована в прикладі словникової статті УСПМ *miłośniczka* (укр. *шанувальниця*)... ○ *Miłośniczka kwiatów, zwierząt* [УСПМ] (‘Шанувальниця квітів, тварин’).

Любов і захоплення красою квітів зумовлюють бажання не лише якнайдовше її зберігати (див. вище), але й використовувати квіти як прикраси (*okwiecić – okwiecać* (укр. *уквітчати – уквітчувати*); *maić* (укр. *оздобилювати*); *stroik* (укр. *строїк, наряд*); *czółko* (укр. *чулок, оздоба*); *wianek* (укр. *вінок*); *wiązanka* (укр. *букет*); *bukiet* (укр. *букет*) [УСПМ] та ін.) та створювати квітоподібні речі (*wyhaftować* (укр. *вишити*), *powycinać* (укр. *повирізати*), *rozeta* (укр. *розетка*), *flores* (укр. *арабеска*), *kwiaton* (укр. *розетка*) [УСПМ] та ін.).

Люди хочуть отримувати квіти (3), напр.:

Kwiaty są pożądanym przez kobietę dodatkiem do prezentu od mężczyzny (,Квіти – бажаний жінкою додаток до подарунка від чоловіка‘);

Chciałabym dostać kwiaty od kogoś sympatycznego (,Я б хотіла отримати квіти від когось симпатичного‘).

Люди думають про квіти, при цьому позитивно їх оцінюючи (1):

Zawsze kiedy wąchamy kwiaty i myślimy o nich, to zawsze pozytywnie (,Завжди, коли ми нюхаємо квіти і думаємо про них, то завжди позитивно‘).

5 У той же час відношення в напрямку *kwitka* : *людина* представлені в обстежуваних анкетних матеріалах висловлюваннями, що містять відомості про характер впливу квітів на людей та їхнє життя.

5.1 Квіти привертають увагу людини (1), приваблюють її (1), викликають захоплення (1):

Są kwiaty, które ładnie pachną i przyciągają uwagę innych (,Є квіти, які гарно пахнуть і привертають увагу інших‘);

Lwie paszcze to powabne kwiaty (,Ротики – це привабливі квіти‘);

Zachwyca swoimi kolorami (,Вона захоплює своїми кольорами‘).

5.2 Квіти покращують людям настрій (5), напр.:

Pokój pełen kwiatów poprawia nastrój (,Кімната, повна квітів, покращує настрій‘);

Otrzymując od kogoś kwiaty poprawia nam się humor (,Коли ми отримуємо від когось квіти, у нас покращується настрій‘);

Kwiaty poprawiają humor, gdyż są pięknym prezentem (,Квіти покращують настрій, адже вони – красивий подарунок‘).

5.3 Квіти викликають посмішку (2):

Patrząc na kwiaty, nie da się nie uśmiechnąć (,Дивлячись на квіти, не можна не посміхнутися‘);

Kwiat sprawia, że na naszej twarzy pojawia się uśmiech, gdy go otrzymujemy (,Квітка, викликає на нашому обличчі посмішку, коли ми її отримуємо‘).

5.4 Квіти будять уяву (1), чуття (1):

Kwiaty pobudzają naszą wyobraźnię (,Квіти будять нашу уяву‘);

Kwiaty są piękne i pobudzają zmysły zapachem (,Квіти красиві й будять своїм ароматом наші чуття‘).

5.5 Квіти підвищують самооцінку жінок (1):

Kwiaty poprawiają humor i podnoszą samoocenę kobiecie (,Квіти покращують настрій і підвищують самооцінку жінки‘).

5.6 Вони викликають відчуття винятковості (1), додають жінкам чарівності (1):

Dzięki kwiatom czujemy się osobami wyjątkowymi, np. gdy zostaniemy nimi obdarowani (,Завдяки квітам ми почувасмося винятковими особами, напр., коли нам їх дарують‘);

Kwiaty dodają uroku kobiecie (,Квіти додають чарівності жінці‘).

5.7 Опосередковано квіти можуть корисно впливати на здоров'я людини (1), заспокоювати нерви (2), дарувати приємні смакові відчуття (1):

Niektóre z kwiatów mają działanie lecznicze, w zielarstwie zbiera się je do parzenia, gdyż to napar ma wartości zdrowotne, uspokajające czy smakowe (,Деякі з квітів мають лікувальні властивості, для лікування травами їх збирають для запарювання, адже це настій має цілющі, заспокійливі чи смакові якості‘);

Dobrym sposobem na uspokojenie nerwów jest pielęgnacja kwiatów (,Хорошим способом заспокоєння нервів є виращування квітів‘).

5.8 Однак квітковий пилок може викликати алергію (1), а запах – відразу (1):

Niestety mam alergię na niektóre kwiaty (,На жаль, у мене алергія на деякі квіти‘);

Woń kwiatów jest często przyjemna, ale niekiedy odrażająca (,Аромат квітів часто приємний, але інколи – відразливий‘).

Водночас витяжка з деяких квітів може мати протиалергіїні властивості:

przeciwalergicznie (укр. *протиалергіїно*) ... Zawarty w kremie wyciąg z kwiatów rumianku działa przeciwalergicznie [УСПМ] (,Витяжка з квітів ромашки, яка міститься в кремї, має протиалергіїну дію‘).

5.9 Квіти приносять радість (5), викликають у людей приємні відчуття, позитивні емоційні стани (10), напр.:

Kwiaty dostarczają nam radość (,Квіти приносять нам радість‘);

Kwiat jest rośliną, dzięki której możemy sprawić komuś ogromną przyjemność (,Квітка – це рослина, завдяки якій ми можемо принести комусь величезне задоволення‘);

Miło jest dostawać kwiaty (,Приємно отримувати квіти‘);

Wywołują bardzo pozytywne uczucia w ludziach, którzy je widzą (,Вони викликають дуже позитивні відчуття у людей, які їх бачать‘);

Uwielbiam je dostawać, nic nie sprawia mi tyle przyjemności jak prezent w postaci bukietu kwiatów (,Я обожаю їх отримувати, нічого не приносить мені стільки задоволення, як подарунок у вигляді букету квітів‘).

5.10 Квіти створюють певну атмосферу, викликають у людей позитивні думки, мрії (2), викликають спогади, завдяки яким світ стає кращим, а передусім красивішим (4), нагадують про обставини, за яких вони були подаровані (1), напр.:

Kwiaty są pięknymi i pachnącymi roślinami, często wprowadzają w nas pewny klimat, np. wachając je przenosimy się w przeszłość lub myślimy, a raczej marzymy o naszej przyszłości (,Квіти – красиві, запашні рослини, часто вони створюють у нас певну атмосферу, напр., нюхаючи їх, ми переносимося в минуле або думаємо, а швидше, мріємо про наше майбутнє‘);

Kiedy patrzę na niego marzy mi się wiosna (,Коли я дивлюся на неї, мрію про весну‘);

Kwiaty kojarzą mi się ze wspomnieniami, dzięki którym świat wydaje się lepszy, a przede wszystkim piękniejszy (,Квіти у мене асоціюються зі спогадами, завдяки яким світ здається мені кращим, а насамперед красивішим‘);

Zasuszone kwiaty przypominają miłe chwile (,Засушені квіти нагадують приємні миттєвості‘);

Żywy kwiat jest praktyczniejszym prezentem – nie uschnie i odpowiednio pielęgnowany przypomina o okolicznościach podarowania (,Жива квітка – практичніший подарунок: вона не засохне і за відповідного догляду нагадує про обставини, за яких була подарована‘).

5.11 Квіти роблять людей щасливішими (2), змінюють життя (2), роблячи його кольоровішим (3), радісним (1), урізноманітнюючи його (1), прикрашаючи дійсність (3), напр.:

Kwiat sprawia, że czujemy się bardziej szczęśliwi (,Квітка робить нас щасливішими‘);

Kwiat jest piękną, ozdobną rośliną, sprawia, że życie jest barwniejsze i szczęśliwsze (,Квітка – красива, оздобна рослина, яка робить наше життя барвистішим і щасливішим‘);

Kwiaty są tworam natury, dzięki którym życie nasze jest bardziej kolorowe (,Квіти – витвори природи, завдяки яким наше життя стає кольоровішим‘);

Bez kwiatów świat nie byłby tak kolorowy (,Без квітів світ не був би настільки різнобарвним‘);

Kwiaty pięknie pachną i zdobią naszą szarą rzeczywistość („Квіти гарно пахнуть і прикрашають нашу сіру дійсність“);

Życie bez kwiatów byłoby smutne („Життя без квітів було б сумним“);

Kwiaty urozmaicają nam życie („Квіти урізноманітнюють нам життя“).

Проаналізувавши анкетні відомості та зіставивши їх із раніше описаними результатами вивчення лексикографічних даних, ми дійшли таких висновків. Відношення *людина : квітка* представлені в обох типах джерел широко та багатоаспектно. При цьому в анкетах більшою мірою виявляється антропоцентричність. Зокрема, при описі краси респонденти не лише порівнюють людину з квіткою, що є звичайним явищем, але й зіставляють квітку з людиною. Процеси розквіту, в'янення вважаються польськими студентами власне людськими, а не метафорично перенесеними з квітів, що призводить до подальшого (нетрадиційного) порівняння їх як первинних із відповідними етапами квіткового життєвого циклу як вторинними. З анкетних матеріалів випливає, що для респондентів квітка – це людина (друг, який має душу), що, за словниковими даними, виявляється лише у висловлюваннях типу *język kwiatów* („мова квітів“). Натомість образ людини-квітки вимальовується однаково яскраво як у анкетних, так і в лексикографічних матеріалах. Так само широко в обох типах джерел проілюстровані відношення *людина : квітка* в площині вербалізованого акціонального концептуального коду як на рівні формулювання речень, в яких називаються дії, спрямовані на квіти, так і відповідних фрагментів словникових статей. Любов до квітів і захоплення їхньою красою, бажання продовжити їх нетривале існування відображені в анкетних і лексикографічних матеріалах, проте в перших відсутні вказівки на створення квітоподібних речей, а в словнику це засвідчено значною кількістю прикладів. Здатність покращувати, прикрашати, забарвлювати, урізноманітнювати, звеселяти описується респондентами саме як спроможність квітів відповідним чином впливати на людське життя, дійсність, а не як спосіб використання квітів людиною. Вплив квітів на людину, на думку польських студентів, не обмежується викликанням естетичної насолоди чи відповідних відчуттів, зумовлених сприйняттям запаху квітів, що відображено в УСПМ. Вплив квітів, за анкетними відомостями, значно ширший, адже квіти привертають увагу людини, приваблюють її, викликають захоплення; покращують настрій; викликають посмішку; будять уяву, чуття; підвищують самооцінку жінок; викликають відчуття винятковості, додають жінкам чарівності; корисно впливають на здоров'я людини; приносять радість, викликають приємні відчуття, позитивні емоційні стани; створюють певну атмосферу, викликають позитивні думки, мрії, спогади; роблять людей щасливішими, змінюють життя і т. ін.

Мовні відомості свідчать, що в польській свідомості закріплено яскравий та багатогранний мовний образ квітів. Важко переоцінити його важливість у польській мовній картині світу, а важливість квітів – у житті людини. В цій розвідці ми дослідили тільки один аспект польського мовного образу квітів, а саме: відношення *людина : квітка*, зіставивши анкетні й лексикографічні відомості. На нашу думку, таке зіставлення є показовим і необхідним для повної реконструкції польського мовного образу квітів. Запропонований підхід є перспективним і може бути застосований при вивченні окремих фрагментів мовної картини світу на матеріалі інших слов'янських та неслов'янських мов.

Література:

- Кодови словенских култура. Гл. уред. Д. Ајдачић. Београд: Сlio, 1996. Број 1: Бильке. 121 с.
- КОЛОСОВА, В. Б.: Лексика и символика славянской народной ботаники. Этнолингвистический аспект. В. Б. Колосова. Москва: Индрик, 2009. 352 с. (Европейский университет в Санкт-Петербурге; Серия: Традиционная духовная культура славян; Современные исследования).
- НЕПОП-АЙДАЧИЧ, Л. В.: Аромат та його сприйняття людиною в польському мовному образі квітки. // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Збірник наукових праць. Київ, 2009. Вип. 10. С. 120–126. (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).
- ПАНАСЕНКО, Н. И.: Фитонимическая лексика в системе романских, германских и славянских языков (опыт ономазиологического и когнитивного анализа). Н. И. Панасенко. Черкассы: Брама-Украина, 2010. 452 с.
- НЕПОП-АЙДАЧИЧ, Л. В.: Відношення людина : квітка у польській мовній картині світу. Л. В. Непоп-Айдачич // На хвилях мови. Аллі Йосипівні Багмут: Науковий збірник / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. К.: КММ, 2011. С. 136–142. (Національна академія наук України; Інститут української мови; серія: «Не все спливає рікою часу...»).
- Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 томах. Под ред. Н. И. Толстого. Москва: Международные отношения, 1995–2012. Т. 1–5. (Российская академия наук; Ин-т славяноведения).
- УСПМ – Uniwersalny słownik języka polskiego. Pod red. S. Dubisza. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2004. 1 CD-ROM. Słownik stereotypów i symboli ludowych. Koncepcja całości i red.: J. Bartmiński, zast. red.: S. Niebrzegowska. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1996–2012. Т. 1: Kosmos. Cz. 1–4.
- BARTMIŃSKI, J.: O profilowaniu i profilach raz jeszcze. / J. Bartmiński // O definicjach i definiowaniu. Red. J. Bartmiński, R. Tokarski. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1993. (“Czerwona seria” Instytutu Filologii Polskiej UMCS / rada red.: M. Abramowicz, J. Adamowski, J. Bartmiński et al.; Т. 5). S. 269–275.

- BARTMIŃSKI, J., NIEBRZEGOWSKA, S.: Profile a podmiotowa interpretacja świata. J. Bartmiński, S. Niebrzegowska // Profilowanie w języku i w tekście. Pod red. J. Bartmińskiego, R. Tokarskiego. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1998. (“Czerwona seria” Instytutu Filologii Polskiej UMCS / rada red.: M. Abramowicz, J. Adamowski, J. Bartmiński et al.; T. 9). S. 211–224.
- Język a kultura. Wrocław, 2001. T. 16: Świat roślin w języku a kulturze. Pod red. A. Dąbrowskiej, I. Kamińskiej-Szmaj. 281 s. PASTUSIAK, K.: Pogranicze polsko-białorusko-ukraińskie w świetle danych językowych i etnograficznych na podstawie nazw roślin. K. Pastusiak. Warszawa: SOW, 2007. 417 s. (Instytut Slawistyki PAN; Fundacja Slawistyczna; Seria: Język na pograniczach; 32 / kom. red.: H. Popowska-Taborska et al.).
- PIEKARCZYK, D.: Kwiaty we współczesnym językowym obrazie świata. D. Piekarczyk. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2004. 241 s. (Instytut Filologii Polskiej UMCS; Seria: Literatura – Lingwistyka; nr 7 / kom. red. S. Nieznanowski, J. Święch, R. Tokarski).
- SZCZEŚNIAK, K.: Świat roślin światem ludzi na pograniczu wschodniej i zachodniej Słowiańszczyzny. K. Szcześniak. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008. 410 s. + 1 dysk optyczny CD-ROM.